ותפילין. וקסבר לילה לאו זמן תפילין אי נמי שבת ויו"ט לאו זמן תפילין הילכך כיון דאיכא שעתא דלא מיחייב בה זמן גרמא הוא: **אבידה.** השבת אבידה: **וכללא הוא.** בתמיה וכי כלל קבוע הוא דכל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות: **והרי אכילת מצה.** ליל ראשון שהוא חובה כדכתיב (שמות יב) בערב תאכלו מצות[1] וזמן גרם לה בט"ו בניסן ונשים חייבות כדאמר בפסחים (דף מג.) נשים חייבות באכילת מצה דבר תורה שנאמר[2] לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות כל שישנו בכל תאכל חמץ ישנו בקוס תאכל מצה ונשים איתנהו בכל תאכל חמץ דמצות לא תעשה היא: **וכן שמחה.** ברגל כדכתיב (דברים טז) ושמחת בחגך אתה ובנך ובתך[3]: **תלמוד תורה.** דאמרן לעיל (דף כט:) נשים פטורות וכן פדיון הבן כדלעיל בפירקין (שם.): **ופריה ורביה.** אמרינן ביבמות (דף סה:) האיש מצווה על פריה ורביה אבל לא האשה וליף לה מן וכבשוה[4] איש דרכו לכבוש ואין דרכה של אשה לכבוש וכל דלא קיימן ביה וכבשוה לא קיימן ביה פרו ורבו: **אין למדין מן הכללות.** כל היכא דתני כלל כי האי גוונא כל מצות עשה וכו' וכל מצות לא תעשה הכל חייבין בראיה[5] אין למדין מהם דאיכא דהוו דלאו דוקא ואפילו מקום שנאמר בו חוץ דאיכא למימר מדאפיק האי דאפיק ש"מ דוקא הוא ולא שייר מידי אפ"ה אין למדין: **כלל מערבין.** עירובי תחומין: **ומשתתפין.** שיתופי מבואות: **חוץ מן המים ומן המלח.** דמידי דזיין בעינן והני לא זייני שבמקום מזונותיו של אדם חשובה דירתו ושביתתו: **והאיכא למדין ופטריות.** מיני אוכלין הם וקיים להו לרבנן דלא זייני: **גמירי מתפילין.** במה מצינו בתפילין שהיא מצות עשה שהזמן גרמא ונשים פטורות אף כל וכו'. ולקמן[6] פריך אדליף מתפילין לפטור גילף ממלה והקהל לחיוב: **גמירי מהלמוד תורה.** דאיתקוש להדדי ושננתם לבניך (דברים ו) וכתיב בתריה וקשרתם לאות: **מה תלמוד תורה נשים פטורות.** דכתיב לבניך ולא לבנותיך[7] אף תפילין נשים פטורות: **ונקיש תפילין למזוזה.** לחייב הנשים דהא כתיב בתריה וכתבתם על מזוזות וימות מה מזוזה נשים חייבות כדלקמן אף תפילין נשים חייבות. ומשנינן תפילין לת"ת איתקוש בין בפרשה ראשונה כדפרישית לעיל בין בפרשה שניה והיו לטוטפות בין עיניכם וסמיך ליה ולמדתם אותם את בניכם: **תפילין למזוזה לא איתקיש בשניה.** שתלמוד תורה מפסיק ביניהם: **ונקיש מזוזה לתלמוד תורה.** כדאיתקש בפרשה שניה דסמיך ליה וכתבתם וימות נשים פטורות: **לא ס"ד.** לפטור נשים מדתלה מתן שכרה בריבוי ימים ונשי נמי בעי חיי: **האורח להוליא את הנשים.** בריית היא במסכת סוכה: איצטריך

ותפילין ואיזוהי מצות עשה שלא הזמן גרמא מזוזה מעקה אבידה ושילוח הקן וכללא הוא [a]הרי מצה [b]שמחה [c]הקהל[d] דמצות עשה שהזמן גרמא ונשים חייבות ותו והרי תלמוד תורה פריה ורביה ופדיון הבן דלאו מצות עשה שהזמן גרמא הוא ונשים פטורות [e]אמר רבי יוחנן אין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ דתנן [f]בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומלח ותו ליכא [g]והאיכא כמהין ופטריות אלא אין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר בו חוץ: ומצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות: מנלן גמר מתפילין מה [h]תפילין נשים פטורות אף כל מצות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות ותפילין גמר לה מתלמוד תורה מה תלמוד תורה נשים פטורות אף תפילין נשים פטורות ונקיש תפילין למזוזה תפילין לתלמוד תורה איתקיש בין בפרשה ראשונה בין בפרשה שניה תפילין למזוזה בפרשה שניה לא איתקיש ונקיש מזוזה לתלמוד תורה לא סלקא דעתך דכתיב [1]למען ירבו ימיכם גברי בעי חיי נשי לא בעי חיי והרי סוכה דמצות עשה שהזמן גרמא דכתיב [2]בסוכות תשבו שבעת ימים טעמא דכתב רחמנא האזרח [i]להוציא את הנשים הא לאו הכי נשים חייבות אמר אביי איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל דכתיב בסוכות תשבו [j]תשבו כעין תדורו [k]מה דירה איש ואשתו אף סוכה איש ואשתו ורבא אמר איצטריך

ותפילין וציצית. אע"ג דקיימא לן בהקומץ רבה (מנחות דף לו:) לילה זמן תפילין והלכה ואין מורין כן מ"מ שפיר הוי מצות עשה שהזמן גרמא שהרי אין נוהגין בשבתות וביו"ט כדדרשינן בפרק המוצא תפילין (עירובין דף לו.) לפי שאין לריכין אות דשבת גופא איקרי אות כדכתיב[m] כי אות היא ולילית דתשבינן הכא מצות עשה שהזמן גרמא אומר ר"י דהיינו כרבי שמעון דבפרק התכלת (מנחות דף מג.) דסבר לילה לאו זמן ציצית הוא ופוטר נשים כדאיתא התם וכן הלכה דהא בפרק במה מדליקין (שבת דף כה:[n]) מפרש טעמא דסדין פטורה מן הציצית גזירה משום כסות לילה והיינו טעמא לרבי שמעון דוקא[o] ועוד קאמר בפ"ב דברכות (דף יד:[p]) דבמערבא אין אומריס פרשת ציצית בלילה ומסיק נמי אנן מתחילינן מדמתחלי במערבא וכיון דמתחילינן גמרינן[q] ותימה היכי חשיב ציצית מ"ע שהזמן גרמא למ"ד (מנחות דף מא.) ציצית חובת טלית היא כיון דכלי קופסא חייבין בציצית והתם ליכא זמן גרמא כלל דבין ביום בין בלילה חייבין[r] ואפילו למ"ד (שם) ציצית חובת גברא הוא קשה דכמו דכסות לילה פטורה כשהוא לובשה ביום[s] ה"נ כסות יום חייבת כשלובש בלילה דהכי אמרינן בירושלמי[t] כסות יום שלבשה בלילה חייבת בציצית וא"כ היכי חשיב לה זמן גרמא כיון שחייבת בין ביום ובין בלילה[u] ואומר ר"י כיון שחיובו[v] תלי במה שהזמן גרם[w] לבישתה ביום יש לה ליחשב זמן גרמא שזמן לבישתה גורם החיוב[x]: **מעקה אבידה ושילוח הקן.** תימה לרבי בכל הני כתיב לאו במעקה כתיב (דברים כב) לא תשים דמים בביתך אע"ג דמוקמינן ליה (בב"ק דף טו:) למגדל כלב רע וסולם רעוע דהיינו שימה בידים מ"מ אתי נמי למעקה דהא דרשי בסיפרי[y] ועשית זו מצות עשה לא תשים דמים זו מצות לא תעשה ובאבידה נמי כתיב (דברים כב) לא תוכל להתעלם ובשלוח הקן כתיב (שם) לא תקח האם על הבנים וא"כ איך יהיו נשים פטורות אפילו הם זמן גרמא והא השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשין[z] שבתורה[a] ואומר ר"י דבכולהו משכחת בהו עשה בלא לאו במעקה אין שייך לא תשים דמיס אלא בבונה בית מתחילה על מנת שלא לעשות מעקה[b] אבל אם היה בדעתו לעשות מעקה ולאחר שבנאו נמלך או שעשה ונפל אין שם אלא עשה דועשית מעקה ואז נשים פטורות ובאבידה נמי משכחת לה עשה בלא לאו א]כגון שנטלה על מנת להחזירה וכגון שנטלה[c] אחר יאוש דהשתא ליתא בה לאו דלא תוכל להתעלם וגם ליכא לאו דלא תגזול נמי[d] ואח"כ נמלך שלא להחזירה דהשתא אינו עובר אלא משום השב תשיבם[e] ושלוח הקן נמי כגון שלקח האם על מנת לשלח ואח"כ נמלך ולא שלחה דהשתא ליכא לאו כי אם עשה דשלח[f] תשלח[g] וי"מ דמ"מ איכא נפקותא כשיהיה לאשה לקיים מצות עשה דאי הוה אמינא דנשים פטורות מעשה דלאו הזמן גרמא כמו כן יהיו פטורות מן הלאוין דאיכא למימר דאתי עשה ודחי ל"ת אבל כשהן חייבות בעשה דלאו הזמן גרמא אז לא יבא עשה אחר וידחנו דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה אך הקשה הר"ר יוסף מארץ ישראל על פירוש זה א"כ גבי אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט (שבת דף כה.) משום די"ט עשה ולא תעשה ושריפת קדשים אינה אלא עשה אשה שאינה חייבת בעשה די"ט דהוי זמן גרמא וכי תוכל להדליק בשמן שריפה בי"ט וכ"ת אין הכי נמי אמאי לא לישתמיט תנא דלא אמר לך אלא מאי אית לך למימר דעשה איש עמו לאו אף הלאו אלים ולא דחי ליה עשה אף הכא הלאו אלים[h]: **בכל מערבין.** פי' בקונטרס[i] בין עירובי חצירות בין עירובי תחומין ולא נהירא דהא בעירובי חצירות בעינן פת[j] לכך נראה בכל מערבין עירובי תחומין דוקא: [k]**גברא בעי חיי נשי לא בעי חיי.** אע"ג דהאי קרא דרשינן בפ' במה מדליקין (שבת דף לב:) גבי ביטול תורה בעון ביטול תורה בנים קטנים מתים מ"מ לא הוי כי אם אסמכתא בעלמא והא דכתיב[l] כי הוא חייך דמשמע אשה נמי חייבת בת"ת מהאי טעמא גברא בעי חיי י"ל דקרא לא קאי אתלמוד תורה אלא אקיום מצות כלומר התורה מלמדת לך מצות שהם חייך ועוד יש לומר דאין ה"נ דהאי קרא קאי בין אתלמוד תורה כדאמר התם ובין אמזוזה כדאמר הכא מיהו אין סברא לומר דנחייבו נשים בתלמוד תורה משום סברא דגברי בעי חיי וכו' כיון דאשכחן מיעוטא גבייהו כדאמר לעיל [m]והודעתם לבניך ולא לבנותיך אבל מזוזה דליכא מיעוטא כלל אלא משום דרולה להקיים מזוזה לתלמוד תורה רולה לפטור נשים יש סברא לומר דאתי סברא דגברא בעי חיי ומפקא מהיקישא ומחייבי נשים במזוזה:

סל"א

[1] בכתי"ר: והקהל, [2] עירובין כז., [3] שם כו:, [4] קוקס כח. מ"כ פ' אמור פרק ד' כתיב האזרח לרבות הנשים [ע"ש], [5] ג"ז הנשים [ע"ש], [6] [פסחים קל ע"ב], [7] [דברים טז, ג], [דברים י"ב ספ"ד ד"ה והקהל. דכתיב הקהל את העם האנשים הנשים והטף לשמוע מן המלך פרשת הקהל בסוכות בשמטה], [8] [בראשית ג, כח], [9] [חגיגה ב ע"ב, וע"ש תוד"ה חוץ], [10] [בעמוד ב], [11] [לעיל כט ע"ב, ע"ש], [12] [שמות לא, יג], [13] [שם ד"ה ג'זירה], [14] [שם ד"ה ויאמר], [15] [דפרקין ה"ז (כא ע"ב)], [16] [בדפו"ר: תלוי], [17] [פרשת כי תצא סימן רכט], [18] [לקמן לה ע"ב], [19] [ל"ל לפני יאוש עי' ב"מ כו: וכ"כ תוס' שם ד"ה אינו עובר וכו'], [20] [אל"ל דאח"כ. (עצמות יוסף)], [21] [חולין קמא ע"ב], [22] [בעירובין כו ע"ב וע"ש בהג"ק], [23] [עירובין פא ע"א ע"ש], [24] [בדפו"ר: גברי], [25] [דברים ל, כ], [26] [דף כט: ל. ושם מפיק הש"ס ולמדתם את בניכם ולא בנותיכם וכ"כ תוס' בשבת לב: ד"ה מקרא כו' כדכתיב ולמדתם אותם את בניכם ולא את בנותיכם],

מוסף רש"י

הרי מצה. לילה הראשונה חובת עשה היא, בערב תאכלו מצות, ושאר כל הימים אם רלה להתפתל בבשר בלא לחם אין חובה עליו לאכול (עירובין כז.). שמחה. ושמחת אתה וביתך הרי נשים במשמע, ועלה נמי חובה לנשים במסכת פסחים (מג.) מהיקישא דלא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות, כל שישנו בכל תאכל חמץ ישנו בקוס אכול מצה, ונשים ישנו בכל תאכל חמץ, דכל מצות לא תעשה נשים מוזהרות כאנשים, דהוקשו נשים לאנשים בכל עונשים שבתורה (שם). לעולת לרגל ולשמחת בחג עם בעולה דעל השמחה נלעטוו נשים דכתיב ושמחת אתה וביתך [דברים יד] (חגיגה ו.). הקהל. במועד שנת השמיטה בחג הסוכות המלך עומד על בימה וקורא לפניהן מצות משנה תורה כדאיתא בסוטה (מח.) וכתיב האנשים והנשים והטף (ערובין שם). והרי תלמוד תורה. נשים פטורות, דכתיב ולמדתם אותם את בניכם, ולא בנותיכם (שם). פריה ורביה דכתיב פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה, אים דלכו לכבוש ואין אשה דרכה לכבוש (שם). ופדיון הבן. בנו הבכור, חובה על האב ולא על האם, שמענין לה מדכתיב תפדה קרי ביה תיפדה, כל שחייב ליפדות חייב לפדות את בנו ואשה אינה בכלל פדיון עצמה דכתיב בכור בניך תפדה ולא בנותיך, אינה נמי במצות פדיון בנה הבכור (שם). אין למדין מן הכללות. כל היכא דתנן כלל לא אמרינן דוקא הוא, דאיכא כלל ולא דק במילתיה ואיכא מילי דליתנהו בההוא כלל (ערובין כז.) ואפי' במקום שנאמר בו חוץ. מדבר פלוני דאיכא למימר מדאפקיה להאי ודאי דק בכללא אפילו הכי לא ילפינן מיניה דדילמא שייר ולא אפיק כל מאי דבעי (שם). בכל מערבין. עירובי חצרות ותחומין, ומשתתפין. במבוי, חוץ מן המים ומלח. דלאו מידי דמזון הן, וטעמא דעירוב משום דדעתו ודירתו במקום מזונותיו הוא וכיון שנתנו כל בני העלר כדי מזונן בבית אחד, נעשה כאילו כולן דרים בתוכו ונמצאו כולן רשות אחת וכן בעירובי תחומין נעשה כמי שבתת שם ומשם יש לו אלפים אמה לכל רוח, הלכך דבר מזון בעינן (שם כו:). תפילין. נמי מצות עשה שהזמן גרמא דסבר לילה ושבת לאו זמן תפילין מינהו (ברכות ב.). ונקיש מזוזה לתלמוד תורה. דכתיב ולמדתם אותם את בניכם וסמיך ליה וכתבתם מה תלמוד תורה פטורות ואע"ג דאין הזמן גרמא דאמרינן פטוריהו דכתיב את בניכם ולא בנותיכם אף מזוזה נשים פטורות (ברכות ב:). למען ירבו ימיכם. אם עשית כן ירבו ואם לאו לא ירבו שדיבורי תורה נדרשים מכלל לאו הן ומכלל הן לאו (דברים יא א). נשי לא בעי חיי. בתמיה (ברכות ב:). האזרח. בני ישראל ישבו בסוכות, מיומן שנאזרחים, להוציא את הנשים (סוכה כח.).

שפ א ב ג מיי' פי"ב מהל' ע"ז הלכה ג סמג לאוין מז:

שפא ד ה מיי' פ"ז מהל' עירובין הלכה ח סמג עשין ג טוש"ע א"ח סימן שפו סעיף ה:

שפב ו מיי' פ"ד מהל' תפילין הלכה יג סמג עשין כב טוש"ע א"ח סימן לא סעיף ג:

שפג ז מיי' פ"ו מהל' סוכה הלכה ג סמג עשין מג טוש"ע א"ח סימן תרמ סעי' ג:

שפד ח מיי' שם הל' ה סמג שם טוש"ע א"ח סי' תרלט סעי' ג:

תורה אור השלם

1. לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִימֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לַאֲבֹתֵיכֶם לָתֵת לָהֶם כִּימֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ: דברים יא כא
2. בַּסֻּכּוֹת תֵּשְׁבוּ שִׁבְעַת יָמִים כָּל הָאֶזְרָח בְּיִשְׂרָאֵל יֵשְׁבוּ בַּסֻּכּוֹת: ויקרא כג מב

גליון הש"ם

תוס' ד"ה מעקה בסה"ד הלאו אלים. עיין חולין קמא ע"א תד"ה ג"ל:

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] תוס' ד"ה מעקה כו' כגון שנטלה ע"מ להחזירה כו'. ר"ל כשנטלה לפני יאוש על מנת להחזירה ואחר יאוש נמלך עליה שלא להחזירה דהשתא ליכא לאו דלא תוכל להתעלם כדאיתא בחלו מציאות (דף כו:) ואיכא משום השב תשיבם עכ"ל הריטב"א בביאור כוונת התוס' ועי' בעצמות יוסף קרוב לזה:

תוס' ר"י הזקן

חוץ. אע"ג דתני חוץ מדבר פלוני אפילו הכי אין למדין דאיכא טפי דתני הכי. ובפרק בכל מערבין [עירובין כז, א] חוץ מן המים ומן המלח, ומותיב ר' יוחנן ותו ליכא והא איכא כמהין ופטריות.

מוסף תוספות

א. והוה מצי למימר טעמא גזירה שמא יקרע כסותו בתוך שלש ויתפרנו דהוי אליבא דכ"ע אלא לא חשש כיון דהלכתא כר"ש. תוס' הרא"ש. ב. משמע דמודו כולהו דאין מצות ציצית בלילה ולכן נשים פטורות מן הציצית. תוס' שבת כה: ג. וצריך להטיל ציצית לכל כסות יום אפילו יתעטף בו בלילה וכסות לילה פטור אפילו יתעטף בו ביום. תוס' הרא"ש. ד. דאמרינן וראיתם אותו פרט לכסות לילה משמע דכסות לילה פטורה אפילו כשלובשה ביום. שם. ה. ואין הזמן גורם לחייב האדם ביום יותר מבלילה. שם. ו. בתוס' עוך ליתא מיבת גרם. ז. וילפינן שפיר מתפילין לפטור נשים אע"ג דלא הוו ממש כעין תפילין. תוס' הרא"ש. ח. ונשים חייבות בכל לא תעשה. ריטב"א. ט. דאכי תבנה בית חדש קאי שלא יבנהו לדעת כן לשום דמים בביתו. תוס' הרא"ש ועי' עצמו"י. י. וא"ת כיון דמחוייב בהשבה איכא לאו דלא תגזול אע"ג דלא אתיא לידיה באיסורא מידי דהוה אכובש שכר שכיר דבריש איזהו נשך וי"ל דלא שייך לא תגזול מאחר שנתייאש. תוס' הרא"ש. כ. ובכי האי גוונא דליכא לא תעשה ואיכא עשה איצטריך לחיובי נשים בהו משם דהוו מצות עשה שלא הזמן גרמא. ריטב"א.

עין משפט נר מצוה

שפה א מיי׳ פ״ב מהל׳ מגיגה הל׳ ו׳ סמג עשין רכו:
שפו ב מיי׳ שם פ״ו הל׳ ו׳ סמג שם:

מוסף תוספות

א. כלומר בשלמי שמחה שאין נאכלין אלא בירושלים. ריטב״א. ב. בתוס׳ הרא״ש ליתא למיתא ועוד. ועי׳ בהגהות ומילוסיס בשם בן אריה. ג. בעלה משמחה שהחיוב בעלה ולא עליה לפיכך לא קרינא בה ובאת שמה והא דקאמר בחגיגה דמחייבה אימיה משום בעלה ולא משום היא. תוס׳ ר״ה ו: וע״ש. ד. נילף הקהל במה מצינו ממצה. תוס׳ הרא״ש. ה. בתוס׳ הרא״ש. דאי לאו ק״ו. ו. אבל השתא דאיכא ק״ו מוקמינן ג״ש למילתא אחריתי וילפינן נמי האי ק״ו. תוס׳ הרא״ש. ז. דמשמע משום דכתיב מצה הוא דלא בעי הקהל מה ענין ק״ו זה אצל מצה. שם. ח. גבי אשת אח ואחות אשה. שם. ט. דאשכחן דגדול מכיבוד אב כדאמרינן (פיאה פ״א מ״א) ות״ת כנגד כולן ומפריה ורביה כדאמרינן לעיל (כט:) ולמוד תורה ואח״כ ישא אשה ומהקרבת תמידין כדאמרינן במגילה (ג.) ואפ״ה פטר ביה נשים דין הוא דנילף מיניה לחומרא לאידך דלא חמירא כוותיה. שם. י. וכיון דחמירא כולי האי לא גמרינן מיניה לחומרא לאידך דלא חמירא כוותיה. ריטב״א. כ. דאמרינן בסוף אלו מציאות (ב״מ לב.) דאע״ג דבכל התורה כולה קיימא לן דאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה אי לאו דאשמועינן דכולכם חייבים בכבודי הוה אמינא דכיבוד אב ואם דחי עשה ולא תעשה משום שהוקש כבודם לכבוד המקום אלמא לא ילפינן שאר מצות ממורא. תוס׳ הרא״ש.

מסורת הש״ס

ו) מגיגה ד. ע״ש, ב) ר״ה ו:, ג) [לעיל כד. וש״נ], ד) [שמות כג, יז], ה) [דברים שם], ו) [פסחים קט ע״א ע״ש], ז) [ויקרא יט, ג], ח) [לעיל בע״א בד״ה והרי אמילת], ט) [בתוס׳ רשב״ש נוסף: לטעמא], י) [דברים כז, ז], כ) [שם ד״ה דממחייבא], ל) [ל״ל חייב לעלות להר הבית וכו׳. ויעב״ץ ע״ש], מ) [ל״ל הכא. (רש״ש)], נ) [כל זה איתא בחגיגה ו:], ס) [בתוס׳ הרא״ש: בגוף הקרבן מחייבי נשי], ע) [בתוס׳ רשב״י: איצטריך למיכתב], פ) [נדל״ל טפלים, וכן בהמשך. (תפארת למשה)], צ) [נדל״ל דאין], ק) [לעיל ל ע״ב],

תורה אור השלם

1. שָׁלֹשׁ פְּעָמִים בַּשָּׁנָה יֵרָאֶה כָּל זְכוּרְךָ אֶל פְּנֵי הָאֲדֹנָי יְיָ׃ שמות כג יז

גליון הש״ס

תוס׳ ד״ה ה״א כו׳ דילפינן ראיה מהקהל. עי׳ זבחים מז ע״א רש״י ד״ה אין מלמדים:

הגהות הב״ח

(א) רש״י ד״ה דאי כתב וכו׳ נילף ראיה ראיה מהקהל: (ב) תוס׳ ד״ה ה״א נילף ואח״כ נ״ל ד״ה ואי כתב ואח״כ ד״ה ולא בעי:

מוסף רש״י

סד״א נילף חמשה עשר דבר׳. מה התם נשים חייבות בתכילת מצה ותפ״ג דמצה מצות עשה שהזמן גרמא (סוכה כח:). **ראיה.** במצות ראיה כל זכורך שלריכין להתרלות בעורה בהגל (חגיגה ב.). **נילף ראיה ראיה מהקהל.** דהוי נמי מצות עשה שהזמן גרמא ונשים חייבות (חגיגה ד.). **אשה בעלה משמחה.** בנכל בנגדי לנבעונין, בא״י בנגדי פשתן המגוהלים (ר״ה ו:). **וכל שני כתובים הבאין כאחד** אין מלמדין. מדלא כתיב אחד ונגמור כולהו מיניה (לעיל כד.). מדהדר כתביה לאידך ולא ילפא מתבריה ש״מ דוקא הני קאמר (פסחים מה.). **מתלמוד תורה.** נשים פטורות דכתיב ולימדתם אותם את בניכם ולא בנותיכם (עירובין כז.). **ופריה ורביה.** דכתיב פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשהו אים דלכו לכבוש ואין אישה דרכה לכבוש (שם).

סד״א נילף ט״ו ט״ו מחג המצות מה להלן נשים חייבות. פירש בקונטרס [ה] כל שישנו בכל תאכל חמץ ישנו בקום אכול מצה וא״ת למאי איצטריך במצה [ו] דכל שישנו בכל תאכל ולומר דנשים חייבות במצה בלאו הכי נמי ידענן שנשים חייבות במצה דאי פטורות למה לי האזרח להוציא את הנשים דגבי סוכה פשיטא דפטורות דהא מ״ע שהזמן גרמא היא אלא ש״מ דנשים חייבות במצה ולהכי איצטריך האזרח גבי סוכה להוציא את הנשים דלא נילף ט״ו ט״ו מחג המצות ואם כן למה לי טעמא דכל שישנו וי״ל דע״כ איצטריך לטעמא דכל שישנו דאי לא דחזינן מייה דנשים חייבות במצה ה״א האזרח אתא לרבויי נשים דלמעוטי לא איצטריך דהא מ״ע שהזמן גרמא הוא אבל השתא דחזינן דחייבות במצה מכל שישנו בכל תאכל חמץ א״כ ע״כ האזרח למעוטי אתא דלרבות לא איצטריך דמג״ש דט״ו ט״ו נפקא: **אשה בעלה משמחה.** פי׳ בקונטרס אין חובת השמחה בה אלא על בעלה שישמחנה אלמנה מאי איכא למימר פירוש דכתיב בה שמחה דכתיב (דברים טז) והלוי והגר והיתום והאלמנה ומשני בשרויה אצלו כלומר לא נטעויה היא אלא בעניה הכתוב מדבר שנתחייב מי שהיא שרויה אצלו בשמחה משלו במאכל ובמשתה וכלי פשתן עד כאן לשונו וקשה לר״ת דהיינו בזמן שאין בהמ״ק קיים כדמוכח בערבי פסחים (פסחים דף קט.) דקאמר אנשים ברואו להם ביין ונשים ברואו להם בבגדי לבעונים והוה מילתא לא מיתוקמא אלא בזמן שאין בהמ״ק קיים כדאמר התם דבזמן הזה אין שמחה אלא ביין אבל בזמן שבהמ״ק קיים אין שמחה אלא בבשר [א] שנאמר [ב] וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת ועוד דמשמע מתוך לשון הקונטרס שאינו חייב להעלותה לירושלים ולהאכילה שלמי שמחה מיהו בגמ׳ חגיגה (דף ו.) [ג] לא משמע הכי דקאמר התם בן שאינו לריך לאמו חייב [ד] להעלות עולת ראיה להר הבית ואם הוא לריך לאמו אינו חייב ופריך עד [ה] האידנא מאן אתייה וקאמר אביי עד הכא דהוה אמיה דמיחייבה בשמחה אתייה ועוד [ו] אי שמחה בכלי פשתן זה יכולה לעשות בביתה ועוד תניא בתוספתא (דחגיגה פ״א) [ז] שלש מצות נצטוו ישראל ראיה חגיגה שמחה יש בראיה שאין בשניהם שכולה לשמים ויש בחגיגה מה שאין בשניהם שהשמחה נוהגת באיש ובאשה אלמא בגוף הקרבן [ח] קאמר ומפרש ר״ת אשה בעלה משמחה בשלמי שמחה שלו שהחובה מוטלת על בעלה [ג] ובאלמנה על שרויה אצלו אבל היא גופא לא מיחייבא לאתויי שלמי שמחה: [ט] **ואי כתב ראיה ולא כתב תפילין.** אינו ר״ל דלא ליכתוב תפילין כלל דמצות תפילין איצטריך ליכתוב אלא ה״ק לא ליכתוב תפילין היקישא דתפילין לת״ת: **ולא בעי הקהל.** פי׳ לא ליכתוב חיובא דנשים גבי הקהל אבל מצות הקהל [י] בעי למיכתב: **ה״א נילף ראיה ראיה מהקהל.** וא״ת הא אמרינן מלה והקהל הוו שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדין וי״ל דמג״ש דראיה ראיה הוה אמינא [כ] דילפינן ראיה מהקהל: **ואנא אמינא טפלים חייבים נשים לא כל שכן.** וא״ת למה לי הא׳ ק״ו נלאו ק״ו נמי מני למילף הקהל ממלה [ד] לחייב נשים ואפילו לא כתיב [פ] נשים בהקהל כלל שכן שיטת כל שני כתובים וי״ל דאי לא כתיב נשים בהקהל [ה] ה״א אדרבה נילף ראיה דהקהל מעולת ראיה ולפטור כדקאמר לעיל [ו] וא״ת כיון דלא נילף חיוב דהקהל ממלה למה לי דאמר ליכתוב רחמנא מלה ולא בעי הקהל [ז] בלא מלה נמי נפקא לן חיובא בהקהל מטפלים בק״ו טפלים חייבים וכו׳ וי״ל דאי לא כתיב נשים במלה הוה אמינא דמקל וחומר לא אתו נשים לחיובא דטפלים מעלו מנשים לפי שבאים לכלל חיוב אבל נשים [צ] אין סופן לבא לידי חיוב לא אבל השתא שמצינו דנשים חייבות במלה וטפלים פטורים מעתה נוכל לדון מק״ו בהקהל היכא דטפלים חייבים אינו דין שיהו נשים חייבות: **נשים חייבות מנ״ל דיליף ממורא.** וא״ת אמאי לא קאמר דילפינן ממזוזה ויש לומר דהוה מצי למימר דיליף ממזוזה וחד מינייהו נקט וא״ת אם כן הוי מורא ומזוזה שני כתובין הבאים כאחד ואין מלמדין וי״ל דצריכי תרוייהו דאי כתב מורא ולא כתב מזוזה הוה אמינא דבמזוזה יהיו פטורים דילפינן מת״ת ואי כתב מזוזה ולא כתב מורא הוה אמינא דבמורא יהיו פטורין כדלקמן (דף לה.) דאין סיפק בידה לעשות: **ונילף מת״ת.** ואם תאמר אדרבה אית לן למילף ממורא לחיוב דהא אמר פ״ק דיבמות [ח] (דף ת.) כל היכא דאיכא לאקושי לקולא ולחומרא לחומרא מקשינן ואמר הר״ם דמסברא דמת״ת איכא טפי למילף כיון דאשכחן דנשים פטורות ממלוה יקרה וחביבה כת״ת [ט] דין הוא שיהו פטורין בכל השאר שלא הזמן גרמא עי״ל דסברא הוא למילף טפי מת״ת ממורא דשאני אב ואם דהוקש כבודם לכבוד [י] המקום [כ] ואין למילף שאר מצות מינה [ב] עי״ל דאין סברא לומר נילף ממורא דמורא נמי לפעמים דאינה חייבת היכא דרשות אחרים עליה כדאמרינן (לעיל דף ל:) אשה אין סיפק בידה לעשות: ולרבי

איצטריך סד״א נילף חמשה עשר חמשה עשר מחג המצות מה להלן נשים חייבות אף כאן נשים חייבות צריכא והרי ראיה דמצות עשה שהזמן גרמא וטעמא דכתב רחמנא [1] זכורך [ל] [א] להוציא הנשים הא לאו הכי נשים חייבות איצטריך סד״א נילף ראיה ראיה מהקהל ואדילפינן מתפילין לפטורא נילף משמחה לחיובא [מ] אמר אביי [ב] אשה בעלה משמחה אלמנה מאי איכא למימר בשרויה אצלו ונילף מהקהל משום דהוה מצה והקהל שני כתובים הבאים כאחד [נ] וכל שני כתובים הבאין כאחד אין מלמדים אי הכי תפילין וראיה נמי שני כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים צריכי דאי כתב רחמנא תפילין ולא כתב ראיה הוה אמינא נילף ראיה ראיה מהקהל ואי כתב רחמנא ראיה ולא כתב תפילין הוה אמינא אקיש תפילין למזוזה צריכא אי הכי מצה והקהל נמי צריכי למאי צריכי בשלמא אי כתב רחמנא הקהל ולא כתב מצה ה״א נילף חמשה עשר חמשה עשר מחג הסוכות אלא ניכתוב רחמנא מצה ולא בעי הקהל ואנא אמינא טפלים חייבים נשים לא כל שכן הילכך הוה להו ב׳ כתובים הבאים כאחד ואין מלמדים הניחא למאן דאמר אין מלמדין אלא למאן דאמר מלמדין מאי איכא למימר ותו מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות מנלן דיליף ממורא מה מורא נשים חייבות אף כל מצות עשה שלא הזמן גרמא נשים חייבות ונילף מתלמוד תורה משום דהוה ליה תלמוד תורה ופריה ורביה שני כתובים הבאים כאחד וכל שני כתובים הבאים כאחד אין מלמדים ולרבי

מא״נ. נילף כל מצות עשה שהזמן גרמא ממלה והקהל לחיובא: **ממורא.** אית אמו ואביו תירלו [מ] דילפינן ביה נשים לעיל (דף כט.) כשהוא אומר תירלו הרי כאן שנים: **ונילף מתלמוד תורה.** לפטורא: ופליון

מא״נ חגיגה ד. ע״ש, ב) ר״ה ו:, ג) [לעיל כד. וש״נ], ד) [שמות כג, יז], ה) [דברים שם], ו) [פסחים קט ע״א ע״ש], ז) [ויקרא יט, ג], ח) [לעיל בע״א בד״ה והרי אמילת], ט) [בתוס׳ רשב״ש נוסף: לטעמא], י) [דברים כז, ז], כ) [שם ד״ה דממחייבא], ל) [ל״ל חייב לעלות להר הבית וכו׳. ויעב״ץ ע״ש], מ) [ל״ל הכא. (רש״ש)], נ) [כל זה איתא בחגיגה ו:], ס) [בתוס׳ הרא״ש: בגוף הקרבן מחייבי נשי], ע) [בתוס׳ רשב״י: איצטריך למיכתב], פ) [נדל״ל טפלים, וכן בהמשך. (תפארת למשה)], צ) [נדל״ל דאין], ק) [לעיל ל ע״ב],